

Streszczenie Raportu niezależnej ekspert w kwestii praw człowieka i skrajnej ubóstwa, z 11 sierpnia 2009

United Nations

A/64/279

General Assembly

Distr.: General
11 August 2009

Original: English

Chief Executive Officer for Communications

Sixty-fourth session

Item 71 (b) of the provisional agenda*

**Promotion and protection of human rights:
human rights questions, including alternative
approaches for improving the effective enjoyment
of human rights and fundamental freedoms**

Report of the independent expert on the question of human rights and extreme poverty

Note by the Secretary-General

The Secretary-General has the honour to transmit to the Members of the General Assembly the report on the question of human rights and extreme poverty submitted by Magdalena Sepúlveda Carmona, independent expert on the question of human rights and extreme poverty, in accordance with resolution 8/11 of the Human Rights Council.

Niezależna ekspert w kwestii praw człowieka i skrajnej ubóstwa została powołana przez Radę Praw Człowieka w rezolucji 8/11 w celu zasilenia międzynarodowych starań walki w ubóstwem. W 2009 roku, niezależna ekspert wzięła udział w dziesiątej specjalnej sesji Rady Praw Człowieka pod tytułem „Wpływ globalnego kryzysu ekonomicznego na uniwersalną realizację i efektywne korzystanie z praw człowieka”. Miała również pisemny wkład w Konferencję Narodów Zjednoczonych dotyczącą Światowego Kryzysu Ekonomicznego i Finansowego oraz Jego Wpływu na Rozwój. Podczas jedenastej sesji Rady Praw Człowieka, niezależna ekspert przedstawiła raport analizujący programy przepływu gotówki z perspektywy praw człowieka. Niezależna ekspert skupiła swoje działania na integracji siły oddziaływania praw człowieka na poziomie międzynarodowym, regionalnym i narodowym w celu redukcji ubóstwa.

Raport niezależnej ekspert w kwestii praw człowieka i ubóstwa z 11 sierpnia 2009 wskazuje przyczyny skierowania zainteresowania na ochronę socjalną w ostatnich miesiącach. Przede wszystkim oferuje przegląd wpływu globalnego kryzysu finansowego na korzystanie z praw człowieka. Następnie opisuje istniejące ramy ochrony socjalnej w prawach człowieka oraz wskazuje wymagania wdrożenia podejścia opartego na prawach człowieka. Opisuje również inicjatywy zaplanowane na poziomie międzynarodowym poprawiające ochronę społeczną. Raport kończą rekomendacje ulepszania systemów

ochrony społecznej wykorzystujące podejście oparte na prawach człowieka. Zwraca on szczególną uwagę na opiekę socjalną i systemy ubezpieczeń.

Wpływ globalnego kryzysu na ludzi doświadczających ubóstwa oraz korzystanie przez nich z praw człowieka jest punktem wyjściowym raportu. Wskazuje on, że kryzys oferuje możliwość odsunięcia restrukturyzacji globalnych systemów finansowych i monetarnych oraz umieszczenia istoty ludzkiej w centrum polityk radzenia sobie z kryzysem poprzez rozpowszechnianie systemów zabezpieczenia społecznego i podejścia opartego na poszanowaniu praw człowieka. Raport opisuje, w jaki sposób standardy praw człowieka tworzą ramy prawne wdrożenia mierników zabezpieczenia społecznego, wskazówki ich tworzenia i oceny. Oprócz politycznej woli ratowania gospodarek, raport nawołuje społeczność międzynarodową do podjęcia działań, mobilizacji i zapewnienia, że ci, którzy cierpią najbardziej wskutek kryzysu ekonomicznego są chronieni i wspierani poprzez wdrażanie i wzmocnienie systemów zabezpieczenia społecznego.

Można mówić o porażce praw człowieka biorąc pod uwagę, że ok. 80% populacji świata nie posiada adekwatnej ochrony socjalnej. Podczas gdy spowolnienie gospodarki światowej może zmienić swój bieg w każdym momencie, jego skutki ubodzy mogą być odczuwane przez pokolenia. Dostęp do właściwej ochrony socjalnej nie jest wyborem czy gestem dobrowolnym państwa, lecz obowiązkiem i prawem wynikającym z międzynarodowych praw człowieka. Oprócz wpływu odpowiednich systemów zabezpieczenia społecznego na rozwiązywanie problemów ludzi ubogich związanych z kryzysem, jest to również sposób na spełnienie długoterminowych zobowiązań walki z ubóstwem i poszanowania praw człowieka. Zabezpieczenie społeczne jest zdefiniowane jako obejmujące szeroką gamę polityk powstałych dla skierowania ryzyka i słabości indywidualum i grup, tych, którzy mogą i nie mogą pracować, w celu wsparcia w przezwyciężaniu sytuacji ubóstwa, szczególnie, gdy znajdują się w nim z przyczyn od nich niezależnych. Zabezpieczenie społeczne zawiera szeroką gamę instrumentów od sieci bezpieczeństwa, pomocy społecznej i ubezpieczenia społecznego do wzajemnego i nieformalnego zarządzania ryzykiem. Systemy ochrony socjalnej mają 3 główne cele: wspierać wyjście z kryzysu, który wpędził ludzi w ubóstwo, przyczynić się do poprawy sytuacji chronicznie biednych, wspierać mniej aktywnych biednych (osoby starsze, niepełnosprawne, dzieci) tak, aby bieda nie była dziedziczona.

Kryzys wpływa nie tylko na poziom życia najsłabszych grup, ale także dramatycznie ogranicza korzystanie przez nich z praw człowieka. Do tych praw należą m.in.: prawo do jedzenia, wody, odpowiednich warunków sanitarnych, opieki zdrowotnej, edukacji czy ogólnie prawo do odpowiedniego standardu życia. Są to prawa, które są naruszane bezpośrednio, ale wiele innych praw, jak np. prawo do edukacji czy prawo do informacji.

Raport pokazuje, że warunki życia ubogich, na które wpływ miał wzrost cen żywności i energii, pogorszyły się znacznie. Ponad 125 mln ludzi doświadczyło biedy wskutek wzrostu cen żywności i szacuje się, że 55 do 90 mln ludzi znajdzie się w podobnej sytuacji jeszcze w 2009 roku. Według Międzynarodowej Organizacji Pracy, globalna liczba bezrobotnych może wzrosnąć o 20 do 50 mln w 2009 roku w stosunku do roku 2007. Nie tylko liczba bezrobotnych wzrośnie, lecz także pogorszą się ich warunki pracy w związku z mniejszymi możliwościami zatrudnienia. Zgodnie z najnowszą oceną postępu w osiągnięciu Milenijnych Celów Rozwoju nastąpiło spowolnienie lub wręcz zwrot w tendencji. Dotyczy to głównie najsłabszych i wolno rozwijających się gospodarek Afryki Subsaharyjskiej oraz Azji Południowej, czyli regionów, gdzie obecnie większość mieszkańców żyje w skrajnym ubóstwie i szacuje się, że zarówno liczba biednych jak i wskaźnik ubóstwa wzrosną. Kryzys ma wpływ na przychód krajów rozwijających się w postaci redukcji wielkości eksportu, cen surowców, przekazów pieniężnych, turystyki, bezpośrednich inwestycji zagranicznych, jak również zmniejszenia pomocy dwustronnej i wielostronnej. Według Organizacji Narodów Zjednoczonych ds. Wyżywienia i Rolnictwa liczba ludzi niedożywionych osiągnie historyczny szczyt 1miliarda. UNICEF szacuje, że liczba niedożywionych w Azji Południowej wzrosła do 405,6 mln w 2008 roku, w porównaniu z 300,6 w roku 2006. Wzrost cen żywności, mimo iż jest przejściowy, może mieć długotrwałe skutki dla jednostek ze względu na redukcję konsumowanej żywności. Dotyczy to głównie

dzieci, kobiet w ciąży i matek karmiących, co ma wpływ na rozwój i zachorowalność dzieci, a długoterminowo na ich uczęszczanie do szkoły, rozwój kapitału ludzkiego i w efekcie możliwość wyjścia z ubóstwa.

Trudno na razie określić wpływ kryzysu na pogorszenie stanu zdrowia ludności, jednak wystąpienie zjawiska jest bezsprzeczne na podstawie studiów innych kryzysów. Międzynarodowa Organizacja Zdrowia zanotowała redukcję wydatków na służbę zdrowia w budżetach 16 krajów do maja 2009.

Naruszenia prawa mieszkaniowego spowodowane są przez zarówno niedostępność mieszkań dla biednych z powodu ceny, jak również ostre wymogi kredytowe. Kryzys ma wpływ także na warunki i bezpieczeństwo najmu, co w rezultacie prowadzi do wzrostu liczby bezdomnych lub pogorszenia warunków mieszkaniowych.

Ok. 10% dzieci w wieku szkolnym nie chodzi do szkoły i procent ten, jak pokazują poprzednie kryzysy, zwiększył się ze względu na zmniejszenie wydatków na edukację w budżetach państw, oraz szczególnie w rodzinach najbiedniejszych, gdzie dzieci już teraz często są współzycielami rodzin. Główne naruszenia praw dzieci dotyczą niedożywienia, zdrowia i edukacji. Podobnie jest z prawami kobiet, lecz w tym przypadku dochodzi jeszcze zatrudnienie.

Wpływ kryzysu na migrantów nie został jak dotąd poparty badaniami, głównie ponieważ dotyczy to różnych sektorów, które są w różny sposób dotknięte przez kryzys. Jednak już przed rozpoczęciem kryzysu migranci „pracowali biednie”, a przeświadczenie, że zabierają pracę rodowitym mieszkańcom kraju i korzystają z opieki społecznej, doprowadziło do zmniejszenia liczby imigrantów w wielu krajach. Poprzednie kryzysy pokazały, że oprócz zwolnień, pospolitych wśród migrantów, pracodawcy oferują gorsze warunki pracy i płacy w zamian za bezpieczeństwo pracy. W trudniejszej sytuacji są również inne, słabsze grupy, jak starsi czy niepełnosprawni, którzy już przed kryzysem byli ostatni w kolejce po pracę.

Raport zwraca uwagę na zobowiązanie państw do zapewnienia przestrzegania praw człowieka i zabezpieczenia społecznego, wyróżniając następujące jego elementy: zapewnienie ram prawnych przestrzegania praw człowieka w prawie krajowym, poznanie praw i zasad systemów zabezpieczeń społecznych, przestrzeganie zobowiązań nałożonych przez prawa ekonomiczne, społeczne i kulturalne, ustanowienie obowiązku dostarczania pomocy międzynarodowej i współpracy. Państwa są więc zachęcane do tworzenia długoterminowych systemów zabezpieczenia społecznego z zastosowaniem podejścia opartego na prawach człowieka. Zastosowanie tego podejścia jest możliwe tylko, gdy weźmie się pod uwagę: uznanie obowiązku państwa do zapewnienia zabezpieczenia społecznego, poszanowanie zasad równości i niedyskryminacji, zapewnienie stopniowej realizacji praw gospodarczych, społecznych i kulturalnych, zapewnienie udziału, przejrzystości i odpowiedzialności oraz rozwiązywanie specyficznych kwestii dotyczących płci, wieku i niepełnosprawności.

Wsparcie systemów zabezpieczenia społecznego powinno być nie tylko odpowiedzią na kryzys, ale długoterminowym planem na zwalczanie ubóstwa. Na poziomie międzynarodowym istnieją przykłady inicjatyw takich jak Luka Instrumentu Finansowego (wsparcie techniczne i finansowe krajów jako odpowiedź na bieżące potrzeby kryzysu), Zobowiązania krajów G-20 oraz innych środków krajów-donatorów (państwa G-20 zobowiązały się ofiarować 50 mld dolarów jako wsparcie dla systemów zabezpieczeń społecznych, pobudzenia handlu i zabezpieczenia rozwoju w krajach rozwijających się oraz udostępnienie środków na ochronę socjalną w krajach najbiedniejszych), Piętro zabezpieczenia społecznego (usługi gwarantujące geograficzny i finansowy dostęp do podstawowych usług publicznych, takich jak wodociągi i kanalizacja, ochrona zdrowia i edukacja, oraz transferów w formie podstawowego zbioru najważniejszych transferów socjalnych, w gotówce lub w naturze, wypłacane na rzecz ubogich i najsłabszych w celu zapewnienia minimum bezpieczeństwa dochodów i dostępu do podstawowych usług, w tym opieki zdrowotnej).